

сучасних правових реалій зміщує акцент на альтернативне вирішення правових спорів, що може здійснюватися шляхом застосування процедури медіації. Тому нагальною постає необхідність створення та забезпечення належного функціонування інституту адміністративної медіації у нашій державі. Вона має стати додатковим ефективним способом захисту прав фізичних та юридичних осіб, а також сприяти покращенню стану існуючих нині демократичних підвалин нашої держави.

1. Грень Н. М. Реалізація права людини на справедливий суд шляхом процедуриприсудовоїмедіації: теоретико-правоведослідження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2017. 250 с.

2. Про медіацію: проєкт Закону України від 19 трав. 2020 р. № 3504. URL :http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.

3. Корінний С. О. «Впровадження медіації в адміністративний процес України», автореф. дис. канд. наук: 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Ужгород, 2019, 22 с.

4. Training Program Requirements. URL : <https://www.imimmediation.org/trainingprogram-requirements>.

5. Бліхар М. Медіація як спосіб вирішення адміністративних спорів. *Підприємництво, господарство і право: загальноукраїнський науково-практичний господарсько-правовий журнал*. 2020. 10 (12). с. 78-82. URL : <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/10/14.pdf>.

6. Пилипенко В. О., Кичко А. М. До питання про медіацію в адміністративному судочинстві. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 6, том 2, 2020. с. 175-179. URL : http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/6/tom_2/31.pdf.

Ігор ЛУГОВИЙ

доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

МІСЦЕ МЕДІАЦІЇ В ДОСУДОВОМУ ВРЕГУЛЮВАННІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПОРІВ

Упровадження інституту медіації в Україні змістовно пов'язує сучасний розвиток правової системи України з європейськими правовими системами, цінностями та пріоритетами розвитку сучасного цивілізованого світу. Утвердження європейських цінностей в нашій державі сформувало попит суспільства на формування культури підприємницької діяльності, яку неможливо уявити без дотримання принципів правової культури, що призвело до еволюції стандартів добросовісності, відповідальності та чесності бізнесу, заснованих на природних принципах права, та сформувало підґрунтя до актуалізації засобів саморегулювання. Наведене безпосередньо стосується порядку вирішення спорів та конфліктів. У свою чергу влада, зокрема, законодавча, має реагувати на потреби суспільства, запроваджуючи відповідні зміни у правовому регулюванні [1, с. 37].

Публічно-правові спори, що вирішуються в порядку адміністративного судочинства, часто називають немедіабельними, тобто такими, які не можуть бути вирішені шляхом застосування медіації. Насамперед, це зумовлено особливостями суб'єктного складу адміністративних процесуальних правовідносин, а саме, тим фактом, що однією зі сторін завжди виступає орган публічної адміністрації. Проте аналіз законодавства та практики зарубіжних країн показує, що медіація в адміністративних справах не лише можлива, а й справді ефективна [2].

Під медіабельністю публічно-правового спору доцільно розуміти сукупність властивостей спору, за обов'язкової наявності яких за взаємною згодою сторін є ймовірність його врегулювання за допомогою процедури медіації.

Властивостями або критеріями медіабельності публічно-правового спору можуть бути наступні: легітимність; законність; спеціальна правосуб'єктність; наявність дискреційних повноважень (адміністративно-го розсуду) у суб'єкта владних повноважень; компетенційні межі (рамки); спір не зачіпає інтереси осіб, які не беруть участь у медіації; перспектива оформлення результатів медіації згідно з нормами матеріального та процесуального права (так званий критерій дієвості (виконуваності)

медіаційної угоди); добровільність [3, с. 33].

Слушно зауважує Голова Касаційного адміністративного суду Верховного суду України Михайло Смокович, що процедуру примирення саме в адміністративній юстиції важко запроваджувати. Певний досвід з впровадження медіації в модельних судах свідчить про нерозуміння суті процедури, адже судді не мають домовлятися про мирові угоди з суб'єктами владних повноважень. До того ж, про медіацію не може йти мова, наприклад, у виборчих справах. Варто пам'ятати, що сторони можуть примиритися на будь-якій стадії судового розгляду, і навіть у виконавчому провадженні. Тому як перед початком судового розгляду, так і на кожній стадії судового процесу суддя повинен запитати у сторін, чи не бажають вони примиритися [4].

Слово «медіація» походить від латинського «mediatio» – посередництво. У соціальній психології вчені розглядають медіацію як специфічну форму регулювання спірних питань, конфліктів, узгодження інтересів.

В основному під цим поняттям розуміють добровільний та конфіденційний спосіб вирішення конфліктної ситуації, де медіатор у ході структурованої процедури допомагає учасникам конфлікту вступити у прямі перемовини з метою вироблення спільного рішення щодо проблеми [5, с. 158].

Можемо погодитись із думкою Н. Боженко, яка визначає основні ознаки медіації: а) суб'єктом вирішення адміністративно-правового спору завжди виступає орган публічної влади або посадовець; б) правове положення сторін характеризується юридичною рівністю перед законом і судом; в) суть медіації з вирішення адміністративно-правового спору складають розбіжності між суб'єктами адміністративного права; г) предметом розбіжностей є суб'єктивні публічні права і законність адміністративних актів; д) істотною ознакою медіації є наявність певної процедури [6, с. 6].

Безперечно, медіація в адміністративному процесі є позитивним явищем, до переваг якої відносять: 1) контроль, який мають сторони як над безпосередньою процедурою медіації, так і над її результатами; 2) пряму участь сторін у переговорах; добровільність процедури; швидкість проведення медіації, її ефективність і економічність, простота та гнучкість; 3) справедливість, оскільки медіатор гарантує, що вже існуючі нерівні відносини між сторонами не можуть вплинути на хід ведення переговорів і їх результат; 4) конфіденційність; 5) забезпечення ефективної взаємодії між сторонами; сприяння в підтримці, поліпшення або відновлення взаємин між сторонами; врахування довгострокових і важливих інтересів сторін в кожній стадії процедури медіації для врегулювання спору з акцентом на сьогоднішнє і майбутнє, а не на минуле; 6) взаємовигідність результату медіації; творчий підхід до вирішення суперечки [7, с. 8].

На нашу думку, під медіацією в адміністративному судочинстві слід розуміти спосіб урегулювання адміністративно-правових спорів, який може застосовуватись під час провадження в адміністративній справі, за допомогою якого сторони на основі добровільної згоди намагаються врегулювати адміністративно-правовий спір шляхом примирення за допомогою медіатора (медіаторів) із метою досягнення ними взаємоприйняттого рішення у справі.

Однак, попри всі позитивні моменти медіації, безперечно існують також і проблеми її впровадження в адміністративне судочинство, що обговорюються як науковцями, так і судьями адміністративних судів. До таких, зокрема, належать:

- проблеми законодавчого регулювання (відсутність профільного закону; недосконалі стандарти надання послуги; відсутність стандартів навчання медіації тощо);
- ставлення до медіації правничої спільноти, пов'язане з різними факторами – від недостатньої обізнаності щодо медіації, побоювання втрати клієнтури до зневіри у можливості вирішення конфліктів без фахової правничої допомоги та щодо можливої несправедливості та незаконності прийнятих сторонами рішень;
- стереотипи правосвідомості (від презумпції недоброчесності контрагента до презумпції правоти рішення суду);
- проблеми доступності медіації (невелика кількість медіаторів, відсутність інфраструктури) тощо [8].

Завдання інтеграції медіації в судову систему полягає в тому, щоб надати громадянам можливість вибору найбільш доцільного механізму врегулювання конкретного спору із широкого кола різноманітних механізмів. Це мотивуватиме громадян та сприятиме підвищенню особистої відповідальності за вирішення їх спорів.

Коли до медіації починають ставитися лише як до інструменту, що дозволяє позбутися судових справ, її сутність стає викривленою.

Інтеграція медіації в судову систему має базуватись на поступовому створенні законодавчої бази, починаючи з рамкового закону про медіацію та внесення змін до процесуальних кодексів, закінчуючи, якщо це буде потрібно, спеціалізованими нормативними актами щодо медіації в адміністративних справах.

1. Мазаракі Н.А. Теоретико-правові засади запровадження медіації в Україні : дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2019. 484 с.

2. Лиско А. Проблеми впровадження та проведення медіації в адміністративному судочинстві в Україні. URL : <http://aphd.ua/problemu-vprovadzhennia-ta-provedennia-mediatsi-v-administrativnomu-sudochynstvi-v-ukrany/>.

3. Bortnikova A. Criteria for the mediatability of a public-law dispute. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2017. № 6. С. 29-34.

4. Медіація в адміністративному процесі: так чи ні? URL : https://jurliga.ligazakon.net/news/181295_medatsya-v-admnprotses-tak-chi-n.

5. Белінська О. В. Медіація – альтернативне вирішення спорів. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2011. № 1(5). С. 158-173.

6. Боженко Н.В. Адміністративно-правове забезпечення медіації як способу вирішення адміністративних спорів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2018. 18 с.

7. Шинкар Т.І. Застосування медіації в адміністративному судочинстві: вітчизняний та зарубіжний досвід : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2018. 20 с.

8. Студенников С. Медіація в адміністративних спорах: судді обговорили проблеми. URL : <https://sud.ua/ru/news/publication/141338-mediatsiya-u-administrativnikh-sporakh-suddi-obgovorili-problemu>.

Аліна ЛУКОМСЬКА

курсант Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Т. О. Жеглінська

старший викладач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МЕДІАЦІЯ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ

Прозоре, ефективне та незалежне функціонування системи правосуддя становить основу реалізації принципу верховенства права та є важливим елементом безпосередньої гарантії і захисту основоположних прав і свобод людини. Під час вирішення питань щодо стандартів Європейського союзу та Ради Європи у сфері ефективності та незалежності судової системи першим документом, що відразу приходить всім на думку, є Європейська конвенція про захист прав людини, а також ст. 6 Конвенції, що забезпечує захист права на справедливий судовий розгляд.

Із 70-х років Комітет міністрів Ради Європи для підтримки та узгодження завдань держав-членів у цьому відношенні та на додаток до зазначеної конвенції прийняв деякі рекомендації, які визначають загальні принципи функціонування системи правосуддя та пропонують урядам ідею розроблення відповідного законодавства, а також приймають інші заходи, що є спрямованими на підтримку, зміцнення та розвиток відповідних принципів.

Однією з цілей таких рекомендацій є реалізація «позасудових способів врегулювання спорів»: Рекомендації № R (99) 19 Комітету міністрів про медіацію кримінальному процесі (ухвалена Комітетом міністрів 15 вересня 1999р.); Рекомендації № R (98) 1 Комітету міністрів державам-членам про сімейну медіацію (прийнята